

AN ROINN OIDEACHAIS AGUS EOLAÍOCHTA

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2001

LÉANN CLASAICEACH - GNÁTHLEIBHÉAL

CÉADAOIN, 20 MEITHEAMH - TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 4.30

Tá ceisteanna anseo ar **dheich dtopaic**.

Tá na topaicí sin eagraithe mar seo a leanas:

Topaicí 1 - 5 = **CUID A** – An Saol Gréagach

Topaicí 6 - 10 = **CUID B** – An Saol Rómhánach

Ní mór d'iarrthóirí **cuig cinn** de na topaicí a fhreagairt, mar seo a leanas:

dhá thopaic as **CUID A**;

dhá thopaic as **CUID B**;

an **cuigiú** topaic - as **CUID A** nó as **CUID B**.

Tá 80 marc ag dul do gach topaic.

Marcanna iomlána don pháipéar = $(80 \times 5) = 400$.

Cuirtear fótagraif agus léarscáileanna a bhfuil gá leo le roinnt de na ceisteanna a fhreagairt, ar fáil ar pháipéar ar leith, marcáilte **X**, a ghabhann leis an pháipéar seo.

CUID A – An Saol Gréagach	CUID B – An Saol Rómhánach
Topaic 1: Fraoch Aichill.	Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.
Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.	Topaic 7: Téatar na Rómhánach-Coiméide.
Topaic 3: Beatha agus Bás Shócraitéis.	Topaic 8: Beatha agus Comhaimsir Iúil Caesar.
Topaic 4: Mícéine agus an Traí.	Topaic 9: Cathair Rómhánach-An Phoimpé
Topaic 5: Acrapail na hAithne.	Topaic 10: An tArm Rómhánach.

CUID A
An Saol Gréagach

Topaic 1: Fraoch Aichill.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) I Leabhar 1 den **Íliad**, cén fáth gur iarr Calchas ar Aichill é a chosaint?
 - (ii) Cén fáth go ndeachaigh Talthebius agus Eurybates go dtí both Aichill?
 - (iii) I Leabhar 6 den **Íliad**, céard a d'iarr Eachtar ar a mháthair a dhéanamh, tar éis dó filleadh ar an Traí ó pháirc an chatha?
 - (iv) Ainmnigh an duine ba mhó tábhacht ar mharaigh Patroclus é.
 - (v) Luaigh rud **amháin** a rinne Príam d'fhonn corp Eactair a fháil ar ais.
 - (vi) Céard is dán eipiciúil ann? (24)
- (b)
- (i) Tabhair cur síos gairid ar **dhá** eachtra inar léirigh Eachtar, ceannaire na Traí, go raibh sé cróga. (16)
 - (ii) Luaigh tréith eile de charachtar Eachtair, agus bíodh sampla agat lena léiriú. (8)
 - (iii) Cérbh í Andromache? Céard a bhain di tar éis di scéala bhás Eachtair a chloisteáil? (8)
- (c) Léigh an sliocht seo as Leabhar 10 den **Íliad**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh:

Ach níor mhair greim milis na codlata ar Agaimeimneon, mac Atreus, aoire an phobail mar ba lán a aigne ag an inní. Amhail nuair a chaitheann fear chéile Hera na gruaige áille a chuid splancacha tintrí, mar chomhartha go bhfuil ollchith báistí nó clocha sneachta nó siabadh sneachta á mbeartú aige; nuair a bhíonn na páirceanna faoi bhrat sneachta – nó b'fhéidir mar a bheadh gialla móra cogaidh ghéir in áit éigin: mar siúd a bhí na cneadanna iomadúla i mbrollach Agaimeimneoin, ag eascairt ó bhun a chroí, agus a intinn ar crith ann. Nuair a dhearc sé thar máigh na Traí, chuir sé alltacht air méid na dtinte a bhí ar lasadh os comhair Ilíos a fheiceáil, agus glór na bhfeadán agus fuaim na bpíopaí agus ruaille buaille na bhfear a chloisteáil.

- (i) Sa ghiota úd, cén tsamhail a thugann Hóiméar chun intinn Agaimeimneoin a léiriú? (8)
 - (ii) Taréis duitse Leabhar 1 den **Íliad** a léamh, cén fáth, i do thuairim, go raibh buairt agus inní ar Agaimeimneon? (8)
 - (iii) An bhfuil comhbhá ar bith agat le hAgaimeimneon? Tabhair fáthanna le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

Topaic 2: An Ghréig agus an Pheirs.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cérbh iad na hIónaigh?
 - (ii) Cén fáth go ndearna muintir Lacadaemóine (na Spartaigh), moill sarar chuir siad cabhair go dtí na hAithnigh ag Maratón?
 - (iii) Dar le Heireadótas, bhí arm 1,700, 000 fear ag Xérses. Cén módh comhairimh a bhí aige?
 - (iv) Conas mar a chuir muintir Euboea ina luí ar chabhloch na nGréagach troid sa deire ag Artemesium, agus gan tarraingt siar?
 - (v) Ag Cath Shalamis cén éacht a rinne an bhanríon Artemesia nó gur thuill sí moladh Xérses?
 - (vi) Cén bhaint a bhí ag an údar, Aescaileas, leis na cogaí Peirseacha? (24)
- (b)
- (i) Dar leatsa, sna cogaí idir na Gréagaigh agus na Peirsigh, cén cath ba thábhachtaí ar fad? Bíodh fáthanna le do fhreagra. (12)
 - (ii) Abair go raibh tusa i láthair ag an chath sin, agus go raibh tú ann chun radharcanna a ghlacadh do scannán le fis-cheamara. Tabhair cuntas ar an radharc ba mhó a thaitin leat ón fhís-scannán atá déanta agat. (12)
 - (iii) Luaigh ceacht **amháin** a d'fhéadfadh muintir an lae inniu a fhoghlaim as **Na Leabhair Staire** le Heireadótais a léamh. (8)
- (c) Léigh an giota seo thíos as **Éirí agus Ísliú na hAithne – Themistocles**, le Plútarc, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh:

Faoi dheireadh le teann formaid bhí a chomhshaoránaigh fiú ar tí gach aon chlúmhillleadh ina choinne a chreidiúint: dá bhrí sin bhí ar Themistocles a mheabhrú dóibh sa Tionól cérbh iad a chuid éachtaí - ach níorbh fhéidir leo é seo a fhulaingt a thuilleadh. Ar seisean tráth leosiúd a bhí á cháineadh: “Cén fáth go bhfuil leisce oraibh dea-bhrontanais a ghlacadh chomh minic ó na fir chéanna?” Thairis sin chuir sé múisiam ar na daoine nuair a thóg sé Teampall Artemis – mar ní amháin gur thug sé an t-ainm Aristobúlé ar Artemis .i. “Artemis is fiúntaí le comhairle” – ba nod é seo go mba é féin a thug an chomhairle ab fhearr do na hAithnigh agus do na Gréagaigh – ach roghnaigh sé fosta láthair don Teampall in aice lena theach ag Melíte.

- (i) Dar le Plútarc, cén fáth go raibh fonn ar mhuintir na hAithne éisteacht leis an chlúmhillleadh i gcoinne Themistocles? (8)
- (ii) Cén fáth gur chuir na hAithnigh i gcoinne Themistocles agus é ag tógáil Theampaill Artemis? (8)
- (iii) Tar éis dhuit **Na Leabhair Staire** le Heireadótais a léamh, an n-aontaíonn tusa gur thuill Themistocles an drochmheas a bhí ag na hAithnigh air i ndiaidh an chogaidh? Tabhair fáth le do fhreagra. (8)

(80 marc)

Topaic 3: Beatha agus Bás Shocraitéis.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén aois a bhí ag Sócratéis nuair a fuair sé bás?
 - (ii) Dar le Sócratéis “Níorbh í an ghaois a chuir ar a gcumas dóibh (.i. do na filí) a ndánta a scríobh.” Ceard é má sea, ina thuairimsean?
 - (iii) Nuair a mhaígh Sócratéis: “Ní fiú an saol a chaitheamh gan iniúchadh den sórt seo”, céard a bhí i gceist aige?
 - (iv) Dar leatsa, cén cara ab fhearr a bhí ag Sócratéis? Tabhair fáth le do fhreagra.
 - (v) Agus Sócratéis ag fáil bháis – cén fáth nach raibh Platón i láthair?
 - (vi) Cérbh é an Deoch Ofrála? Cén fáth nach raibh cead ag Sócratéis an mhuing mhear a úsáid mar Dheoch Ofrála? (24)
- (b)
- (i) Dá mba namhaid tusa do Shócratéis, luaigh **dhá** argóint a bheadh agat ina choinne. (10)
 - (ii) Abair gur tusa an cara is fearr ag Sócratéis. Tabhair cuntas gairid ar a bheadh le rá agat lena náimhde chun é a chosaint ar na líomhaintí a chum said ina choinne. (12)
 - (iii) Dar leatsa, cén saghas duine é Crító? Bíodh fáthanna le do fhreagra. (10)
- (c) Léigh an sliocht seo as drama le hArastafainéas **na Néalta**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh:
- STREPSIADES: Cé hiad na mná seo ag canadh ar nós na mBéithe féin? Inis dom a Shócratéis. An amhlaidh gurb iad na banlaochra sinsearacha nó nithe dá sort?
- SÓCRATÉAS: Ní amhlaidh in aon chor. Is iadsan na Néalta Neamhaí, bandéithe éarlaimh na ngaigíní. Is uathusan a fhaighimid intleacht agus dialachtaic agus réasún; agus fosta ár n-ardéirim spéaclaireach agus ár mbua argóna uile.
- STREPSIADES: Os rud gur luaigh tú é, sílim gur féidir liom eitilt. Ba bhreá liom bheith i mo mhachnóir caolchúiseach mar thusa agus bheith in ann an ribe is caoile a scáineadh; mo námhaid a chloí le hargóint deas néata, agus cleas folaigh éigin eile a bheith agam le haghaidh na hóráide, agus – ba bhreá liom na Néalta seo a fheiceáil a Shócratéis!
- SÓCRATÉAS: [*Agus méar á shíneadh aige*] Dearc thall i dtreo shliabh Phairnéis. Feicim iad ag teacht!
- STREPSIADES: Cá háit? Cá háit?
- SÓCRATÉAS: Seo chugainn iad tríd na gleannta agus na coillte, slua mór díobh. [*le Strepsiadés atá ag amharc in aisce ar an spéir ghorm*]
- Ní hea ! sa treo seo, ag teacht i leataobh!!
- STREPSIADES: Céard tá á rá agat? Ní fheicimse ní ar bith!
- SÓCRATÉAS: Seo chugainn iad amach ar an stáitse anois, in ainm Dé!
- (i) Dar leis an sliocht seo, céard a chreid Sócratéis faoi na Néalta? (8)
 - (ii) Cé acu tragóid nó coiméide an dráma **na Néalta**, dar leat? Bíodh fáthanna le do fhreagra. (8)
 - (iii) Dar le Platón sa leabhar **Laethanta Deireanacha Shócratéis**, céard a chreid Sócratéis i ndáiríre maidir leis na déithe? (8)

(80 marc)

Topaic 4: Mícéine agus an Traí.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén t-ainm a bhí ag na Gréagaigh agus ag muintir na Traí ar an sruth caol ar an taobh ó thuaidh den Traí?
 - (ii) Ainmnigh an **dá** mhór-gheata ar chathair na Traí.
 - (iii) Cérbh é Laocóon agus céard a bhain dó?
 - (iv) Céard é *rhyton*?
 - (v) Cén bhaint a bhí ag Michael Ventris le Mícéine?
 - (vi) Céard tá ar taispeánt i bhFótagraf **1** ar Pháipéar **X**? Cá bhfuarthas é? (24)
- (b) Dearn ar an léaráid de láthair na Traí – i bhFótagraf **2** ar Pháipéar **X**, agus freagair na ceisteanna seo:
- (i) Cén chiall atá ag na línte, uimh. I – IX? (8)
 - (ii) Abair gur tuairisceoir nuachtáin tusa sa Traí; agus tú ag cur agallaimh ar Heinrich Schliemann. Scríobh **dhá cheist** oiriúnacha bheadh agat air, maille leis na freagraí go mbeadh súil agat leo ar an **dá cheann**. (16)
 - (iii) Ainmnigh seandálaí eile a rinne tochairt ar an láthair sin agus abair céard a fuair sé ann. (8)
- (c) Thug taistealaí na Sean-Gréige, Pausanias, agus é ag scríobh sa dara haois A.D., cuntas dúinn faoi na fothracha ag Mícéine mar a bhí lena linn.
- “Agus tú ar an mbealach amach as Argos tá fothracha Mhícéine ar thaobh do lámhe clé. Tá codanna de na ballaí imeallacha fágtha fós, agus Geata na Leon ina sheasamh ann. Deirtear gurbh iad na Cyclopes a rinne an saothar seo agus gur thóg said ballaí Tiryns fosta. Istigh i bhfothracha Mhícéine tá seomraí Atreus faoi thalamh, maille le huaigheanna na ndaoine a d’fhill ón Traí....”
- (i) Cérbh iad na Cyclopes? An dtagann tusa le tuairim Phausanias ina leith? Tabhair fáth le do fhreagra. (8)
 - (ii) Ainmnigh **beirt** a d’fhéadfadh a bheith curtha sna huaigheanna úd luaite sa sliocht agus luaigh fíric shuntasach a bhaineann le **duine** acu. (8)
 - (iii) Tar éis duit staidéar a dhéanamh ar shibhialtacht Mhícéine, cén rud is mó suntais bainte as agatsa? Bíodh fáth le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

Topaic 5: Acrapail na hAithne.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Céard a tharla don Acrapail sa bhl. 480 RC?
 - (ii) Céard is *stylobate* ann?
 - (iii) Cérbh é Phidias? Luaigh saothar **amháin** dá chuid.
 - (iv) Cérbh é an *Propylaea*?
 - (v) Cén t-ord ailtireachta lena mbaineann an Erechtheum?
 - (vi) Céard a bhain don Acrapail sa bhl. 1687? (24)
- (b) Abair gur treoraí ag turasóirí tusa ar Acrapail na hAithne, agus go bhfuil dream turasóirí á seoladh agat thart timpeall. Scríobh an chaint a bheadh agat dóibh. Is féidir eolas a thabhairt faoi stair na hAcrapaile, faoi na foirgnimh, faoi na dealbha ar an Phartanón; an staid ina bhfuil an áit anois; áilleacht na háite; agus pé ní suntasach eile a gcuirfeadh said spéis ann. (32)
- (c)
- (i) Dearc ar Fhótagraf **3** ar Pháipéar **X**. Abair cén sórt deilbhe atá ann. Ainmnigh an foirgneamh ar an Acrapail as ar tógadh é. (8)
 - (ii) I bhfianaise an fhótagraif seo, déan cur síos ar chuma na deilbhe. (8)
 - (iii) An álainn an dealbh í, dar leatsa? Bíodh fáthanna le do fhreagra. (8)
- (80 marc)

ROINN B

An Saol Rómhánach

Topaic 6: Aeinéas ar a Shiúlta.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén chúis feirge a bhí ag Iúnó i leith mhuintir na Traí?
 - (ii) Díreach sula bhfaca sé Díodó den chéad uair ina Teampall, cén chúis chaointe a bhí ar Aeinéas?
 - (iii) Cé a rinne Priamas a mharú agus conas mar a rinne sé e?
 - (iv) Cérbh é Iarbas? Cén bhaint a bhí aige le Díodó?
 - (v) Céard a bhí ar siúl ag Anchises an tráth gur bhuail Aeinéas leis san Iochtar Domhain?
 - (vi) Cé fath gur theastaigh ó Ágastas go scríobhfadh Veirgil an **Aeinéid**? (24)
- (b)
- (i) Ainmnigh an bhan-dia a thug an chabhair ba mhó d’Aeinéas, agus abair conas mar a chabhraigh sí leis ar ócáid **amháin**. (10)
 - (ii) I Leabhar 1 den **Aeinéid**, léirigh an pháirt a bhí ag Neiptiún **nó** ag Iúpatar. (12)
 - (iii) Dá mbeadh sé ina rogha agatsa, luaigh athrú **amháin** ar an scéal iomlán san **Aeinéid** ar mhaith leatsa a dhéanamh. Biodh fáth le do fhreagra. (10)
- (c) Léigh an giota seo as Leabhar 10 den **Aeinéid**, agus ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- Ach nuair a chonaic Aeinéas, mac Anchises, aghaidh agus ceannaithe an duine shíothlaithe, an aghaidh ait bhán, thog sé ochlán óna croí le teann trua agus shín sé amach lámh, amhail mar gur tháinig cuimhneamh chuige ina intinn ar a ghrá dílis dá athair féin, agus ar sé: “Céard a thabharfaidh Aeinéas dílis uaidh anois comhionann leis an tuillteanas seo? Cén tabhartas a d’fhéadfadh sé a dhéanamh inchurtha le croí mar do chroíse? Tóg do chulaith chatha a thug an oiread sin sásaimh duit. Anois tíolacaim tú go dtí taibhsí agus go dtí luaithreach do shinsear, más beag féin an chomhfhortacht é. Cé gur mí-ádh do bhás cruálach – tá an t-aon sólas amháin agat: is le lámha Aeinéis mhóir a tuit tu.”
- (i) I bhfianaise an ghiota seo amháin, cén saghas duine é Aeinéas? (8)
 - (ii) I bhfianaise leabhair eile den **Aeinéid**, luaigh eachtra inar iompair sé féin mar an gcéanna. (8)
 - (iii) Tabhair gearrchuntas ar eachtra eile ina raibh iompar Aeinéis éagsúil ar fad leis seo. (8)

(80 marc)

Topaic 7: Téatar na Rómhánach- Coiméide: An Saighdiúir Maíteach.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén fáth gur i mbaile Gréagach atá gníomhartha an dráma suite, seachas i mbaile Rómhánach?
 - (ii) Cén fáth gur lig Philocomasium air gurb í Honória a bhí ann?
 - (iii) Cén fáth gur fearr le Periplectomenus fanacht ina fhear singil?
 - (iv) Cén fáth go dtugtar “bád na dtuairiscí” ar Mhilphidippa?
 - (v) “Anois tuigim go ndearna siad staicín áiféise díom!” Céard a thug ar Phyrropolynices na focail sin a rá i ndeireadh an dráma ?
 - (vi) San amharclann Rómhánach, cad chuige an *orchestra*? (24)
- (b) Sa Bhrollach don dráma **an Saighdiúir Maíteach**, cuireann Palaestrio síos ar gach a tharla cheana féin chun go mbeidh tuiscint againn do chúlra an scéil go n-uige sin. Céard tá le hinsint ag Palaestrio faoi **gach duine** díobh seo?
- (i) Paleastrio féin? (8)
 - (ii) A mháistir, Pleusicles? (8)
 - (iii) Saighdiúir, Pyrgopolynices? (8)
 - (iv) Philocomasium? (8)
- (c) Abair gur duine den lucht féachana tusa ag dráma le Plautus. Ansin scríobh **dhá** ráiteas faoi gach ceann díobh seo:
- (i) Caidé mar a ghlac an lucht féachana leis, nuair a tháinig “carachtar coitianta” amach ar an stáitse. (8)
 - (ii) An cineál éadaí a bhí á chaitheamh ag na haisteoirí. (8)
 - (iii) An úsáid a baineadh as ceol **nó** as radharcra. (8)

(80 marc)

Topaic 8: Beatha agus Comhairsir Iúil Caesar.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Cén bhaint ó thaobh chlainne de a bhí idir Iúil Caesar agus Marius sinsearach?
 - (ii) Cén díoltas a bhain Caesar amach ar na hallúraigh ag a raibh sé gafa roimhe sin?
 - (iii) Cathain agus cén fáth go ndúirt Caesar: “B’fhearr liom bheith ar an chéad fhear anseo seachas ar an dara fear sa Róimh”?
 - (iv) Cén fáth go ndeachaigh Caesar go dtí Luca le linn an gheimhridh sa bh1.57 RC?
 - (v) “Caitear an díse!” Cén bhrí atá ag focail seo Chaesair?
 - (vi) “Tar éis bhriseadh Philippi ba leis an mhiodóg chéanna féin lenar mharaigh sé Caesar gur chuir se lámh ina bhás féin”. Ainmnigh an té atá i gceist. (24)
- (b)
- (i) Scríobh alt ar na dea-thréithe a bhain le carachtar Chaesair. (16)
 - (ii) Scríobh alt ag cur síos ar na botúin a rinne Iúil Caesar, agus ar a theipeanna. (16)
- (c) Léigh an giota seo as **Beatha Chaesair** le Plútarc. Ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.
- Faoi mar a tharla, ní raibh léirsiú ar bith le linn dó bheith ina Phraetóir. Ach bhí eachtra cuíosach mí-ádhmharach ag baint le saol a theaghlaigh. Bhain Publius Clodius le pór patriach uasal agus bhí iomrá ar a rachmas agus ar a chomhacht mar óráidí. Ach bhí cumas íontach ann chun na drochmhúinte – mar sháraigh sé lucht an drochanáil ba mheasa lena linn. Bhí an duine seo i ngrá le Pompeia, bean chéile Chaesair. Agus níor dhiúltaigh sise dó as an chur chuici. Bhí dian-smacht i bhfeidhm i gceathrú na mban sa teach áfach, agus ba bhean an-chreidiúnach í Aurelia, máthair Chaesair. Níor lig sí riamh don bheanchéile óg dul as a hamharc, agus dá bharr san bhí sé deacair agus baolach ar na leannáin bualadh lena chéile.
- (i) Luaigh an ócáid ar a tharla an “eachtra mí-ádhmharach”. (6)
 - (ii) Tabhair cuntas gairid ar an tslí gur éirigh le Clodius dul isteach i dteach Chaesair ar an ala seo. Agus abair céard a tharla dó ann. (10)
 - (iii) Cén duine as an dream uile atá luaite sa ghiota thuas go bhfuil an comhbhá is mó agatsa leis/léi? Bíodh fáthanna le do fhreagra. (8)

(80 marc)

Topaic 9: Cathair Rómhánach – an Phoimpé.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) Is ar chóras greille a leagadh amach sráideanna na Poimpé. Céard is brí le “córas greille shráideanna”? Tá cead agat léaráid a úsáid.
 - (ii) Sa Phoimpé, cá bhfuil “Sráid na nUaigheanna”?
 - (iii) Cérbh é *garum*? Conas mar a deantar é?
 - (iv) Céard tá á léiriú i bhFótagraf 4 ar an Pháipéar X?
 - (v) Cén saghas oibre a bhíodh ar siúl ag an úcaire?
 - (vi) Caidé mar a chuir Giuseppe Fiorelli go sonrath lenár dtuiscint ar chathair na Poimpé?
(24)
- (b) Léigh an giota seo a fuarthas ina ghnáth-fhógra sa Phoimpé agus ansin freagair na ceisteanna seo:
- “Beidh foireann gliairí leis an Aedíleach Aulus Suettius Certus ag troid sa Phoimpé ar an 31ú Bealtaine. Beidh tóir ar ainmhithe ann fosta agus bainfear feidhm as scáthbhrait ghréine.”
- (i) Abair gur duine den lucht féachana tusa sa Phoimpé. Tabhair cuntas ar a raibh le feiscint ar an lá sin san aimfitéatar.
(20)
 - (ii) An gceapann tú go raibh dúil níos mó ag na Rómhánaigh sa bhforéigean seachas mar atá ag muintir ár linne féin? Minigh do fhreagra, agus bíodh samplaí agat ó ré na Rómhánach agus ón lá atá inniu ann.
(12)
- (c) Dearc go cúramach ar an phlean den fhóram i gcathair na Poimpé i bhFótagraf 6 ar Pháipéar X. Ansin freagair na ceisteanna seo.
- (i) I bhfianaise an phleain, cén tuairim a bhí ag muintir na Poimpé i leith an reiligiúin?
(8)
 - (ii) Abair cén úsáid a bhain le Baisleach, (a) i ré na Rómhánach, agus (b) a bhaineann le Baisleach lenár linn féin.
(8)
 - (iii) I bhfianaise an phleain úd amháin, an dóigh leatsa gur suimiúil an áit í an Phoimpé le cuairt a thabhairt uirthi? Bíodh fáthanna le do fhreagra.
(8)
- (80 marc)

Topaic 10: An tArm Rómhánach.

Ba cheart tabhairt faoi na páirteanna **uile**, (a), (b) agus (c).

- (a) Freagair **trí chinn** de na ceisteanna seo a leanas. Is leor abairt nó dhó i gcás gach freagra. Is fiú ocht marc gach ceist.
- (i) In arm na Róimhe, cén chiall a bhí le “cathlán céid.”
 - (ii) Cén gnó a bhí le déanamh ag an *aquilifer*?
 - (iii) Cén fáth go raibh cnap ar an sciath Rómhánach?
 - (iv) Cen foirgneamh a bhíodh de ghnáth i lár an dúin ag arm na Róimhe?
 - (v) Ghabh na Rómhánaigh cathair thábhachtach sa bhL.70 AD. Cén chathair í sin? Cérbh é an té a bhí i gceannas an uair sin agus a bhí ina Impire ina dhiaidh sin?
 - (vi) Tá dia á léiriú i bhFotagraf 7 ar Pháipear X. Cé hé féin? Míniú an bhaint idir an dia seo agus arm na Róimhe. (24)

(b) Scríobh **dhá** abairt oiriúnacha faoi gach cheann díobh seo:

- (i) arm na Róimhe sa champa; (8)
- (ii) arm na Róimhe sa mhairseáil; (8)
- (iii) arm na Róimhe sa chogaíocht; (8)
- (iv) chaithréim á comóradh ag an arm sa Róimh. (8)

(c) Léigh an giota seo as **Annála Impireacht na Róimhe** leis an staraí Tacitus. Tá cuntas ann faoi theacht an ghobharnóra nua sa Ghearmáin, Corbulo. Ansin freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

Ba dhíograiseoirí na saighdiuirí Rómhánacha sa chreach agus ba leisceoirí iad san obair. Mar sin nuair a réitíodh gnóthaí práinneacha d’athbheoigh Corbulo an gnáthchóras smachta. Cuireadh cosc iomlán ar thitim amach as an mhairseáil agus ar throid gan ordú. B’éigean diúité picéid agus diúité fairtheoireachta a chur i gcúig de lá agus d’oíche faoi airm. Deirtear gur cuireadh saighdiúir chun báis as tochailt ag an chrémhóta gan na mionairm; fear eile nuair nach raibh ach a mhíodóg aige. Tá áibhéil sna scéalta seo agus cumadh iad, b’fheidir. Ach chuir beaichte Chorbulo tinfedh iontu agus ní foláir nó bhí fear mar é a raibh ainm na déine air maidir leis na mionrudaí, síorairdeallach agus neamh-throíaireach nuair a bhí mórchoir i gceist.

- (i) I bhfianaise an ghiota seo amháin, tabhair **dhá** shampla den easpa smachta a ghabh leis na saighdiuirí Rómhánacha. (8)
- (ii) Dar leatsa, an raibh gá ag Corbulo saighdiuirí a chur chun báis mar phíonós? Bíodh fáth le do fhreagra. (8)
- (iii) I bhfianaise an ghiota seo amháin, an maith an staraí é Tacitus, dar leatsa? Bíodh fáth le do fhreagra. (8)

(80 marc)